

2547 SAYILI YASA YERİNE SON YILLARDA ÖNERİLEN YENİ YASA TASLAKLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE ÜNİVERSİTE YÖNETİM MODELİ ÜZERİNE ÖNERİLER

Prof. Dr. A. Hamit Serbest

1. Giriş

1982 yılından bu yana yürürlükte olan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu belki de üzerinde en çok değişiklik yapılan yasa olmuştur. 2547 sayılı Kanun'a ek ve değişiklik getirmek üzere 67 yeni yasal düzenleme yapılmış ve bunların 34 tanesi Prof. Dr. İhsan Doğramacı (1981 – 1992), 4 tanesi Prof. Dr. Mehmet Sağlık (1992 – 1995), 13 tanesi Prof. Dr. Kemal Gürüz (1995 – 2003), 9 tanesi Prof. Dr. Erdoğan Teziç (2003 – 2007) ve 7 tanesi de Aralık 2007'den bu yana görev yapan Prof. Dr. Yusuf Özcan döneminde yapılmıştır. Ayrıca 2547 sayılı Kanun'da ek ve değişiklik yapan mevzuat ile 14 adet kanun hükmü yürürlükten kaldırılmıştır.

Bunların yanı sıra bir de gerçekleştirilmeyen "taslak" veya "rapor" olarak kalan değişiklik önerileri olmuştur. Bu alandaki ilk kapsamlı çalışma olan "Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji" raporu, Prof. Dr. Kemal Gürüz'ün koordinatörlüğünde, Prof. Dr. Erdoğan Şuhubi, Prof. Dr. A. M. Celal Şengör, Prof. Dr. Kazım Türker ve Prof. Dr. Ersin Yurtsever tarafından hazırlanmış ve Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) tarafından 1994 yılında yayımlanmıştır[5].

Bu çalışma, Kemal Gürüz'ün YÖK Başkanı olduğu dönemde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından "Yükseköğretim Kanun Taslağı" olarak üniversitelerde tartışmaya açılmaya çalışıldıysa da siyasi iktidarın sahiplenmemesi nedeniyle rafa kaldırıldı[13]. Ancak 2000 yılı sonrasında başta TÜSİAD [4, 7, 11] olmak üzere Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) [8, 9] ve Dünya Bankası [12] gibi kuruluşların da Türkiye'ye yeni yükseköğretim modelleri önermeye başladığını görüyoruz.

Bu arada, 2003 yılında 58. Hükümet zamanında hazırlanıp tartışılmaya başlanan ve toplumun değişik kesimlerinden de destek gören yasa tasarısını da unutmamak lazım. Söz konusu tasarının hazırlanışında, uzun yıllar yöneticilik yapmış birçok saygın akademisyenin de gönüllü olarak katkı sağladıkları bilinmektedir. İyi niyetle yapılan bu katkılar taslağın belirli ölçüde akademik toplumun beklentilerini karşılayabileceği izlenimi doğurmuştu. Ancak 59. Hükümet ile birlikte taslağa verilen yeni şekil gösterdi ki; büyük ümitler beslenen bu tasarıdan Hükümet'in beklentisi gerçekte türbanın üniversitelerde serbestleştirilmesi ve imam-hatip liseleri mezunlarının üniversitelerde

istedikleri bölümlere girebilmelerinin kolaylaştırılmasından ibaret. Milletvekili sayısındaki çokluğuna dayanarak Parlamento'da uzlaşma armaksızın Hükümet tasarısı TBMM'den geçirdi. Eğer Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından söz konusu yasa veto edilmemiş olsaydı, o günkü yükseköğretim sistemi içindeki tüm yönetim unsurlarının görevi bitmiş olacaktı ve yepyeni bir yapı siyasi iktidar tarafından kurulacaktı. Çünkü söz konusu yasa teklifinin Geçici Birinci Maddesi diyor ki:

"Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Üniversitelerarası Kurul, Yükseköğretim Genel Kurulu, Yükseköğretim Yürütme Kurulu, Yükseköğretim Denetleme Kurulu, senato, üniversite yönetim kurulu, fakülte, enstitü, yükseköğretim kurumları ve yükseköğretimdeki diğer tüm kurullar ile bunların başkan ve üyelerinin görevleri sona erer. Yükseköğretim üst kuruluşlarının oluşturulmasında koordinasyonu sağlamak, rektörlük ve Üniversitelerarası Kurul üyeliği seçimlerini gözetmek ve bu konularda yapılacak itirazları değerlendirerek karara bağlamak, yükseköğretim kurumlarındaki birimlerin hangi bilim alanına dahil olduğunu be-

lirmek ve yükseköğretim üst kuruluşlarında yapılması zorunlu olan iş ve işlemleri yürütmek amacıyla; Millî Eğitim Bakanı, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla beş gün içerisinde, Yükseköğretim Kurulu üyeliği, rektörlük veya dekanlık yapmış öğretim üyeleri arasından biri başkan olmak üzere yedi kişilik bir komisyon oluşturur."

Böylesi bir yasa teklifi en koyu YÖK aleyhtarlarını bile YÖK'ü savunma noktasına itmiştir. Çünkü tüm yükseköğretim sisteminin Millî Eğitim Bakanı eliyle siyasi iktidar tarafından sıfırdan kurgulanabileceği bir ortamın yaratılmasının doğurabileceği sonuçlar açıktır. Dolayısıyla çözüm amaçlayan iyi niyetli bir yaklaşımla gündeme getirilmemiş olan bu yasa teklifi hakkında burada özel olarak değerlendirme yapılmayacaktır. Kaldı ki; tartışılmaya geçecek tüm maddeleri zaten diğer tasarı ve raporlardan alınmış olduğu için ayrıca değerlendirilmeye gerek olmadığı düşünülmüştür.

Haziran 2004'te YÖK Yasa Tasarısı'nın Cumhurbaşkanı'nca veto edilmesinin ardından Hükümet tarafından YÖK konusunun beklemeye alındığı hatırlanacaktır. 2007'de Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı olması ile mevcut yasanın verdiği tüm yetkiler siyasi iktidar tarafından kullanılabilir hale gelmiştir. Aralık 2007'de Prof. Dr. Yusuf Özcan Cumhurbaşkanı Gül tarafından YÖK Başkanı olarak atanmış ve bunun ardından Hükümet'in ilk icraatı ise yükseköğretimde başörtüsünü serbest bırakan bir kanunu TBMM'den geçirmek olmuştur. 23 Şubat 2008

tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5735 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile üniversitelerde türban serbestliği getirilmiş oldu. Anayasa Mahkemesi, 5 Haziran 2008 tarihli kararı ile yasa iptal etmiş ve yürürlüğünü durdurmuştur.

Bu arada, yasal düzenleme süreci içinde "Türbana Özgürlük" adıyla birilerinin imzaya açtığı bildiriye yaklaşık 3 bin 500 akademisyenin imzaladıklarını da belirtmek gerek. Türkiye'deki toplam akademisyen sayısının 80 bin civarında olduğu düşünülürse, 3 bin 500 kişinin akademik toplumun gerçek arzusunu yansıttığı söylenebilir mi? Bu arada, söz konusu bildiriye imza atanlardan birçok öğretim üyesinin daha sonra üniversitelerde değişik yöneticilik görevlerine getirildiği göz önüne alınarak, yine benzer bir bildiri imzaya açıldığı düşünülecek olsa bugün kaç akademisyenin imza atacağını tahmin etmek olası mıdır? Tabii siyasilerin tavrının siyasi görüşlerine göre farklılık göstermediği de bir gerçek. Geçmiş dönemlerde de siyasi partilerin muhalefette iken 2547 sayılı Yasa'yı tamamen kaldıracakları söylemini sık sık dillendirmelerine rağmen iktidar olduktan sonra bu söylemlerini unuttuklarını gördük. Yasanın temel felsefesi güç kimde ise sorgulanamaz ve karşı durulamaz sınırsız bir yetkilendirmeye dayandığı için, gücü yani iktidarı elinde tutan siyasi partiler de yasanın yarattığı olumsuzlukları görmezden gelmişlerdir. Konunun en ilginç yönü ise akademik dünyanın tüm bu olay-

lara seyirci kalmasında ve bundan da rahatsızlık duymamasındadır.

2. 2547 Sayılı Yasa'nın Kısa Bir Değerlendirmesi

Ülkeyi 12 Eylül 1980'e götüren olaylar hatırlanacak olursa, 2547 sayılı Yasa'nın en önemli misyonunun gençliği kontrol altına almak ve depolitize etmek olduğu görülür. Bu nedenle, üniversite çağına gelmiş gençleri sokaktan alabilmek için tüm yükseköğretim kurumları bir araya getirildi ve tek tip bir üniversite modeli yaratıldı. Üniversiteler bünyesinde yeni fakülteler, bölümler, yüksekokullar ve meslek yüksek okulları açılarak örgün öğretimdeki öğrenci kontenjanları birdenbire arttırıldı.

Kurum ve öğrenci sayısındaki hızlı artış nedeniyle zaten yetersiz olan öğretim üyesi potansiyeli, ortaya çıkan bu ihtiyacı karşılayamadı. Öğretim üyesi açığını kısa sürede kapatabilmek için öncelikle mevcut öğretim elemanlarının buldukları kurumda yükseltmelerinin önü kapatıldı. Atama ve yükseltmelerde taşra üniversitelerinde görev yapma mecburiyeti getirildi. 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Yasası'ndaki "gelişme güçlüğü zammı" ile taşra üniversitelerinde **kadrolu olarak** çalışma cazip hale getirilmeye çalışıldı. Ayrıca, yasanın 40 ve 41. maddeleri ile öğretim üyelerinin taşra üniversitelerinde **geçici olarak** görev yapmaya özendirilmesi amaçlandı. Ancak yasanın amaca hizmet edebilmesi için görevlendirilecek kişilere,

Cizgilik- Kamil Masaracı (Cumhuriyet-14.12.2010)

kadrosunun olduğu üniversitedeki maaşı ile birlikte gideceği kurumdaki maaş ve diğer özlük hakları da ödenmeliydi; bu yapılmadığı için beklenen sonuç alınamadı. Yasanın 35. maddesi ile gelişmekte olan üniversitelere uzun vadede öğretim üyesi yetiştirilmesi ön-görülmişti, ama bu ancak son yıllarda uygulanabilir hale geldi.

Yasanın yürürlüğe girdiği tarihte, az sayıda olan devlet üniversitelerinin en azından bir kısmında belirli bir kalite vardı ve ortam hızla gelişmeye uygundu. Ancak tek tip üniversite modeli bu kurumlara ve dolayısıyla da ülkemize yıllar kaybettirdi. YÖK, tüm üniversiteleri yoğun bir lisans eğitime zorlarken, bu üniversitelere de ülkeye öğretim üyesi yetiştirmek misyonunu yüklemiş olsaydı; bugün öğretim üyesi sorununu belki de konuşmamıza gerek kalmamış olurdu. Ayrıca kalite arayışı uğruna bütün üniversitelere standart ders programları gönderilerek uygulamaya zorlanması da tek tip üniversite modelinin sakıncalı uygulamalarından birisiydi. Bu, belki bazı üniversiteler için yol gösterici olmuş olabilir, ama bazı üniversitelerde de ciddi sıkıntılara yol açtı. Tek tip model uygulamasında eşitlik uygulaması alttakileri belki biraz yukarıya çıkardı, ama yukarıdakileri de aşağıya çekti ki; bu da gelişmiş kurumlarda çok ciddi kayıplara neden oldu.

Diğer taraftan, YÖK sisteminde tanımlanan yapılanmada birçok yetki ve sorumluluk kurullara yüklenmiş, ama aynı zamanda da rektöre "yardımcı organ" olarak tanımlanmıştır. Bir rektörün ilgili kurulların kararı olmaksızın kadro

ve bütçe dağıtımı, görevlendirme, atama, yükseltme gibi birçok konuda uygulama yapamaması gerekir. Ancak kurulların yapısı nedeniyle, kurullarda rektörlerin görüşleri neredeyse tartışılmaksızın kabul edilmektedir veya bu kurulların "yardımcı organ" olarak tanımlanmış olmalarına dayanarak, rektörler beğenmedikleri kararları uygulamamaktadırlar.

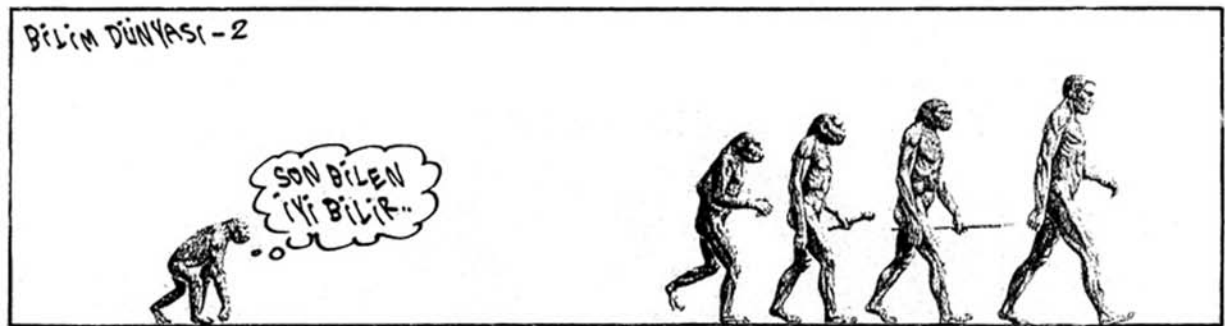
28 yıllık YÖK deneyimi üniversitelerimizde rektörlerin keyfi tutumlar içine girdiklerini açıkça göstermiştir. Üniversitenin yetkili organlarının rektöre ve dekana yardımcı organlar olarak tanımlanmış olması ve aynı zamanda birçok konuda kurulların kararının gerekli kılınması zaten kendi içinde bir çelişki doğurmaktadır. Bu nedenle, üniversitelerin kurumsal kimliklerini koruyabilmeleri ve geliştirebilmeleri isteniyorsa mutlaka kurullara ağırlık verilmelidir. Ayrıca üniversite için yasama ve denetim organı olarak çalışması gereken kurulların icraattan sorumlu kişilerden oluşmuş olması da yanlıştır. Unutulmamalıdır ki; bu kurullar aynı zamanda disiplin kurulu olarak da çalışıp, yargı görevini de yerine getirmektedirler. Herhangi bir yapıda veya toplumda yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin aynı kişilerin elinde toplandığı bir sistemi savunmanın mantıklı bir gerekçesini bulmak mümkün değildir.

2547 sayılı Yasa'nın kurduğu yapı, ne yazık ki "keyfi yönetici" modelini doğurmuştur. Bu sonucun doğmasında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ile YÖK Yürütme Kurulu ve Genel Kurulu'nun da kanunla verilen yetkilerinin

tümünü kullanırken görevlerini tam olarak yerine getirmemesi, gerekli denetimlerin yapılmaması en büyük etken olmuştur. Bir anlamda YÖK, rektörlerden kayıtsız itaat istemiş ve karşılığında da üniversite içinde istedikleri şekilde çalışmalarına göz yummuştur.

3. TÜSİAD Raporu ve Çerçeve Yasa

TÜSİAD adına 2003 yılında yapılan çalışmada [4], yeni yükseköğretim yasının, ayrıntıya girmeyen, ancak en önemli, olmazsa olmaz ortak ilkeleri yasalaştıran bir çerçeve yasa olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu görüşe gerekçe olarak yükseköğretim sisteminin yapısının heterojen ve farklılaşmış olması gösterilmiş ve Türkiye'nin yükseköğretim politikasının bugünkü YÖK tipi merkezîyetçilikle ve tek tipe önem veren bir çerçevede yönlendirilmesinin artık güç olacağı belirtilmiştir. Ayrıca üniversiteleri tek ve merkezîyetçi bir çatı altında toplayan, bütün ayrıntıları yasa ile yönetmeye kalkan bir sistemin, ancak sıradanlığa prim vereceği vurgulanmıştır. Yapılması gereken işlerin başında yükseköğretim sistemimizde önemli ve akılcı bir görev bölümü ile kurumlar arası farklılaşmanın şart olduğu ve lisans eğitimi, yüksek lisans eğitimi, araştırma ve bilgi üretimi konularında üniversiteler arasında işbölümüne ihtiyaç olduğu ileri sürülmektedir. Üniversitenin gerçek anlamda bir üniversite olabilmesi için bu üç işlevi yerine getirmesi gerektiği; ancak üniversitelerarası vurguların değişebileceği belirtilmiştir.

Çizgiçilik- Kamil Masaracı (Cumhuriyet-15.12.2010)

Böyle bir yasa altında; ülkenin yükseköğretim politikasını geliştirmek üzere bir Üniversitelerarası Kurul'a (ÜAK) ve bu kurulun geliştireceği liyakat kriterlerinin uygulanmasını ve üniversitelerin performansını denetlemek üzere bir de Yükseköğretim Kurulu'nun varlığına gerek olduğu söylenmiştir. Üniversitelerin bünyesinde de yönetimin "mütevelli heyet" ile yürütülmesi ve her bir üniversitenin yönetim şeklinin, kendi adına hazırlayacağı ve Yükseköğretim Kurulu tarafından onaylanacak yönetmeliklerle belirlenmesi öngörülmüştür.

Üniversitelerin etkinliklerini topluma ilişkilendirmesi, sosyo-ekonomik önceliklere duyarlı olması ve iş dünyasının önceliklerini paylaşması gerektiği; bu nedenle, tercih eden ve Yükseköğretim Kurulu tarafından uygun görülen üniversitelerde mütevelli sistemine imkan tanınması önerilmiştir. Üniversitelerin kendi özel ilgi ve uzmanlık alanlarında sivirmeleri, proaktif, rekabetçi ve girişimci olmalarının; yerel düzeyde, yani üniversitenin mütevelli heyeti vasıtasıyla çok daha kolay gerçekleşeceği belirtilmiştir. Böyle bir sistemde, mütevelli heyeti tarafından yapılacak üst yönetici atamaları sayesinde, "pasif, suya sabuna dokunmayan ve üniversitenin iç çıkar gruplarına duyarlı, önceliği herkesle iyi geçinmek olan yönetici türünün üremesine" fırsat verilmeyeceği ileri sürülmüştür.

Üniversitelerin halen tabi olduğu mevzuatın yarattığı güçlükler göz önüne alınarak "katma bütçe"den "torba bütçe" uygulamasına geçilme-

si önerilmiştir. Üniversite için kapsamlı bir "işletme hesabı" kurulması ve üniversitenin, devlet bütçesinden alacağı kaynağın, bağışlar, öğrenci katkı payları ve üniversitenin topluma sunduğu hizmetlerden elde edilecek gelirlerin bütününe bu hesaba yatırılması; bu şekilde üniversitenin devletten aldığı kaynağın bir kısmının hesaplanmasında uluslararası standartlara göre yayın ve araştırma, mezun edilen öğrenci sayısı gibi performans kriterleri kullanılması önerilmiştir. Diğer taraftan, devlet üniversitelerinde akademik ve idari personelin sözleşmeli statüde çalıştırılmalarına imkan sağlanması ile sözleşmeli personele verilecek cazip maaş farkının üniversitelere dinamizm kazandıracak ileri sürülmüştür. Üniversite içinde bütçenin tahsisi ve harcanma şekli ile ilgili doğru, açık, hesap verebilirliğe dayalı mekanizmalar kurulması kaydıyla torba bütçe uygulamasının üniversitelere bir rahatlık getirebileceği doğrudur. Diğer taraftan, personele farklı maaş uygulaması da yararlı olabilir; tabii mesleki liyakat ilkelerinin uygulanmasını garantileyecek bir süreç tanımlanabildiği ve uygulanabildiği takdirde...

Buraya kadar belirtilen görüşlerin hepsi sağlıklı bir mütevelli heyet yapısını oluşturmanın ve işletmenin mümkün olduğu varsayımına dayanmaktadır. Türkiye'deki tüm üniversiteler için bunun mümkün olamayacağı nedeniyle, önerilen sistemde henüz bu seviyeye gelememiş üniversiteler için mütevelli heyet olarak YÖK veya YÖK'ün bir alt kuruluşunun görev yapması öngörülmüştür. YÖK'ün koyacağı performans

kriterlerini zaman içinde karşılayabilecek duruma gelen üniversitelerin akredite olarak "kendi yönetimini oluşturabilecek üniversite" statüsüne geçebilecekleri belirtilmiştir. Ülkemiz üniversiter yapısında arzulan gelişme süreçlerinin gerçekleşmesi için yönetim inisiyatifinin çok önemli olduğu, kurulların bu konularda gerekli inisiyatifini alamayacağı; bu nedenle, "Rektörlük" kurumunun inisiyatif alamaz hale getirilmesinin çok sakıncalı olacağı vurgulanmıştır. 2547 sayılı Yasa'nın merkezîyetçi ve tek tip yapı hastalığını aşmanın yolunun üst kurullarda "kurullarla yönetim"e ağırlık vermek olmadığı; ancak böyle bir sistemin etkisiz ve verimsiz bir merkezîyetçilik doğuracağı ve sonuçta başsız bir kitle gibi durağanlığa neden olacağı ileri sürülmüştür.

Burada dile getirilen önerileri, ülkemiz koşullarında değerlendirmeliyiz. Öncelikle, üniversiteler için düzenleme yapılırken üniversiteleri **siyaset üstü bir kurum** olarak muhafaza etmeye özen gösterilmelidir. Üniversitede çalışan kişilerin siyasi tercihleri olması ile bu tercihlerin kurumların işleyişinde etkili olmasını birbirine karıştırmamak gerekir. Üniversiteler düşünce ve ifade özgürlüğünün en geniş şekliyle uygulanacağı kurumlar olmalıdır. Üniversitelerin toplumlara yol gösterme, ülkenin önünü açma, geleceği kurgulama işlevlerini yerine getirebilmesi için bu anlamdaki özgürlükler üniversitelerin olmazsa olmaz kurallarıdır.

Bu modelleri öneren ve savunan insanlar, batı üniversitelerini örnek gösterirken, batı toplumunun kültürel

Çizgiçilik- Kamil Masaracı (Cumhuriyet-16.12.2010)

yapısını ve özellikle o ülkelerdeki siyasi etik kurallarının nasıl işlediğini unutmamalıdır. O nedenle; öncelikli koşul müteveli heyet oluşumunda siyasetin rol oynamayacağını garanti edilmesidir. Ülkemizdeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, kooperatiflerin ve benzeri kurumların yapısına ve yönetim organlarının belirlenmesinde yaşanan olaylara baktığımızda bu konuda çok iyimser olamayacağımız açıktır. Siyasilerimizin üniversitelerde reform çabalarının, sonuçta üniversitelerimizi de siyasetin seviyesine indirmesinden ve oradaki çirkinliklerin üniversitelerimizde de yaşanır olmasından korkuyorum. Bu korkumun, farklılaşmayı sağlamış üniversiteler adına da geçerli olduğunu ifade etmek isterim. Kuruluşundan 2547 sayılı Yasa'nın çıkışına kadar, "müteveli heyet" kültürünü tatmış olan ODTÜ'de yaşananlar henüz unutulmamıştır. Bir ölçüde kurumsallaşabilmiş birkaç vakıf üniversitesine bakarak ülke geneli için bu tip önerilerde bulunmanın doğru olmadığı düşüncesindeyim. Diğer taraftan, üniversitelerin kendi adına yönetmelikler hazırlayarak kendi yönetim şekillerini belirlemesi konusunda da yaşanacak süreçler açık değildir. Yönetmelikleri, üniversite adına kim hazırlayacaktır; Yükseköğretim Kurulu'nun onayına sunulacak taslağın son şeklini vermeye yetkili organ hangisi olacaktır ve bu organın oluşumu ne şekilde belirlenecektir? Bu hususlar açıklığa kavuşturulmadan oluşturulacak bir sistem kaostan başka bir şey doğurmaz. O nedenle, eğer amaç "rüşünü ispat etmiş" üniversitelere veya "vakıf üniversiteleri"ne "serbestlik" sağlamak

ise ki öyle olduğu izlenimi doğmaktadır, bu açıkça ifade edilmelidir.

4. Raporlardan Öneriler

Bu bölümde Barblan, Gürüz ve Ergüder tarafından kaleme alınan ve 2008 yılında Magna Carta Üniversitesi tarafından basılan [1], Ergüder, Şahin, Terzioğlu ve Vardar'ın hazırladığı 2009 yılında İstanbul Politikalar Merkezi tarafından yayımlanan [3] ve Visakorpi, Stankovic, Pedrosa, Rozsnyai tarafından Avrupa Üniversiteler Birliği adına hazırlanan ve TÜSİAD tarafından 2008 yılında yayımlanan [11] raporlardaki görüşler özetlenmiştir. Ayrıca; OECD 2006 yılındaki yüksek öğretime yönelik Eğitim Politikası raporu [8] ile 2009 yılındaki Eğitim Raporu'nda [9] ve Dünya Bankası'nın 2005 yılında [12] İstanbul Politikalar Merkezi Eğitim Reformu Girişimi ile işbirliği içinde Türkiye hakkında hazırladığı eğitim sektörü raporundaki görüşlere de değinilecektir.

2008 ve 2009 yıllarında Ergüder ve arkadaşları [1, 3] tarafından kaleme alınan raporlarda dile getirilen görüşler, 2003 yılında TÜSİAD için hazırlanan raporda belirtilen görüşlerin tekrarı mahiyetindedir. Raporda, "sihirli bir formül" sunulduğu, "kalıplaşmış düşünce ve doğruların dışında düşünülme" çalışıldığı, "düşünülmeyi de düşünmek" ve kamuoyuna geniş bir "yelpaze" sunulmak istendiği belirtilmişse de daha önce söylenenlerden çok farklı olmadığı, ancak o tarihte açıkça söylenemeyen bazı hususların bu sefer çok

net bir biçimde yazıldığı görülmüştür. Bu önerilerin bir kısmının YÖK Başkanı tarafından basına yapılan açıklamalarda da yer alması bu çalışmalara ayrı bir önem kazandırmaktadır.

Ergüder ve arkadaşlarının ele aldığı konuların başında üniversite yönetimi gelmiştir. Yönetimde etkin ve girişimci bir kültürün yaratılmasında rektör-dekan-bölüm başkanı ilişkilerinin çok önemli olduğu, rektörün bir takım kültürü yaratabilmesi gerektiği; bu nedenle takıma dayalı liderlik kültürünün son derece önemli olduğu ve rektör, rektör yardımcısı, dekan ve bölüm başkanlarının göreve getirilmesinde bu olgunun dikkate alınması gerektiğinin önemi vurgulanmıştır. Üniversite yönetiminin "demokratik üniversite", "kurullarla yönetim" gibi sloganlaşmış kavramların ifade ettiğinden çok daha karmaşık bir mesele olduğu; bir tarafta etkin yönetim ihtiyacını, diğer tarafta ise meslektaşlar topluluğu olgusunu bağdaştırmayı gerektiren bir süreç olduğu belirtilmiştir.

Üniversitelerin artık bu çağda beliren ihtiyaçlara kendilerini uydurmaları gerektiği, klasik, geleneksel tek tip üniversite modelinin artık geçerli olmadığı, bilgi tabanlı ekonomilerin karmaşık ve sürekli değişen bir toplum gerektirmesi nedeniyle değişik yükseköğretim kurumlarının ortaya çıktığı ve klasik üniversite geleneğinin çok güçlü olduğu Avrupa'nın bile bu gelişmelerin etkisi altında kaldığı belirtilmiştir. Değişik profilleri olan, kendi stratejik hedeflerine göre yönetilen özerk üniversitelerin Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın vazgeçilmez

Çizgiilik- Kamil Masaracı (Cumhuriyet-17.12.2010)

parçası haline gelmekte olduğu, hatta yakın geçmişe kadar Avrupa'da hoş-görüyle bakılmayan "kâr amacı güden" üniversiteler ya da şirket üniversiteleri gibi modellerin bile gündeme geldiği ifade edilmiştir. Önümüzdeki yıllarda yükseköğretim kurumlarımızın bugünkü "öğrenci sayısı" baskısının yanı sıra "kalite" baskısı ile de karşı karşıya kalacakları ve bu baskılara karşı çözümün, çeşitliliğe önem veren, belirli uzmanlık dallarına yönelme esnekliğini gösteren bir yükseköğretim sistemi tasarlayabilmekten geçtiği ileri sürülmüştür. Raporla gereken çeşitliliğin sağlanabilmesi için geçmişteki alışkanlıklardan ve kalıplardan sıyrılıp yeni arayışlara girmek gerektiği:

- *kâr amacı güden kuruluşlar gibi pek alışık olmadığımız modelleri,*
- *devlet üniversitelerine özel statü tanınması,*
- *devlet üniversitelerinin yönetiminin vakıflara devredilmesi,*

gibi seçenekleri akılcı bir yaklaşımla düşünmek ve incelemek önerilmektedir. Tabii bunların konuşulur hale gelmesi için devletin yükseköğretimdeki rolünde önemli bir paradigma değişikliği yapılması ve yükseköğretimde fiilen yer alan devlet yerine, denetleyen, yönlendiren, performansla göre değerlendiren bir devlet anlayışına gerek olduğu da eklenmiştir. Özel sektörün yükseköğretime, kâr amaçlı olanlar da dâhil, daha fazla yatırım yapmasına fırsat tanınması önerisi devletin olanaklarının kısıtlı olduğu düşüncesine dayandırılmıştır. Ayrıca böyle bir düzenleme ile hâlen kâr amacıyla kurulduğu zannı altında bu-

lunan, ancak Anayasa izin vermediği için bunu örtülü bir biçimde yaptığı iddia edilen, bazı vakıf üniversitelerinin durumunun meşruluk kazanması da sağlanacağı ifade edilmiştir.

Bazı devlet üniversitelerinin vakıflara devredilmesi konusunda "mezunlar" veya "hemşeriler" gibi o üniversiteye önemli katkıda bulunan, gelişimini izleyen ve destekleyen güçlü bir biçimde sahiplenen paydaşların etkili olacağı düşünülmüştür. Dolayısıyla bu üniversitelerin "işletme hakkını" onların öncülüğünde kurulacak vakıflara devrederek, daha etkin bir biçimde yönetilmelerini sağlamanın mümkün olduğu ileri sürülmüştür. Böylece bir devlet üniversitesinin, özel sektör katkılarıyla daha verimli kılınmasının yolunun açılacağı iddia edilmekteyse de aynı beklentilerle özelleştirilen birçok kamu kurumunun özel sektör elinde geldiği noktalar ortadadır.

Raporla ısrarla üzerinde durulan kaynak yaratma ve bununla bağlantılı olarak "paralı eğitim" konusunda da şu görüşler dile getirilmiştir:

"Yakın gelecekte yükseköğretime tahsis edilen kamu kaynaklarında ciddi bir artış beklememek gerekir. Bu nedenle üniversite ve diğer yükseköğretim kurumlarının kaynak yaratmalarını teşvik edecek tedbirlere ihtiyaç vardır. Bir yandan üniversiteler önemli bir gelir kaynağından mahrum edilmekte, diğer yandan, üniversite sınavlarında başarılı olabilmek için epey bir harcama yapma zorunluluğu, gelir düzeyi yüksek olanlar lehine toplumsal eşitsizlik yaratmakta ve

sosyal adalet ilkesini zedelemektedir. Bu iki sakıncayı da ortadan kaldırmak için, Türkiye'de gelir dağılımının çok bozuk olduğu da dikkate alınarak, paralı eğitime geçilmeli ve dar gelirli öğrenciler için çok adil ve yaygın bir burs sistemi tasarlanmalı ve işlerliği sağlanmalıdır. Yükseköğrenimin kamu hizmeti olma niteliği ilk ve orta öğrenime kıyasla daha azdır; çünkü ileride bu hizmeti alan kişiye gelir olarak dönme niteliği daha fazladır. Dolayısıyla bu hizmeti alanlar karşılığını ödemelidir. Ancak, sosyal adaleti gözetilen yaygın bir burs sistemi, kısmen paralı eğitim anlamına gelecektir. Yeni yapılacak bir düzenlemede, devlet üniversitelerinin de aşamalı olarak paralı eğitime geçmesi mutlaka ele alınmalıdır. Sadece devletin vereceği kaynaklara bağlı kalan bir üniversitenin gerçekten özerk, yaratıcı ve üretici olmasını beklemek gerçekçi değildir."

İlginçtir ki; gerek OECD gerekse Dünya Bankası raporlarında da benzer görüşler dile getirilmektedir. Örneğin; OECD Genel Sekreteri özellikle yüksek öğretimin kamu tarafından finanse edildiği, ama büyüme maliyetlerinin karşılanması için kaynakların yetersiz olduğu ülkelerde, ivedilikle finansman reformu gerektiğini ifade etmiştir. Söz konusu raporlarda yüksek öğretimin hedefleri ve bunların yönetim açısından taşıdığı anlamları, yüksek öğretimin bedelini kimin ödemesi gerektiği, yüksek öğretimde kaliteyi ölçmenin daha iyi yolları olup olamayacağı ve yüksek öğretimin ekonomiye daha

Çizgilik- Kamil Masaracı (Cumhuriyet-18.12.2010)

çok katkıda bulunmasının belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Eğitime yapılan harcamalar büyük oranda kamu kaynaklarından karşılanmaya devam etmekle birlikte söz konusu harcamaların kamu bütçesinden aldığı payın ülkeden ülkeye değiştiği, farklı finansman kaynaklarının yaratılması yönündeki baskıların çoğu ülkede eğitime yapılan özel yatırımların kamu yatırımlarından daha hızlı büyümesine neden olduğu söylenmiştir [8, 9].

Avrupa Üniversiteler Birliği'nin ülkemizdeki 17 üniversitede yapmış olduğu kurumsal değerlendirmeleri hakkında rapor hazırlanması konusunda TÜSİAD'ın talebi üzerine yapılan çalışmaya [11] yazarlarının yanı sıra değerlendirme çalışmalarında görev almış 6 uzman daha katkı yapmıştır. Ayrıca Türkiye'den Prof. Dr. Gülsün Sağlamer, Prof. Dr. Üstün Ergüder, Prof. Dr. Öktem Vardar, Prof. Dr. Erdal Emel ve TÜSİAD adına Nuri M. Çolakoğlu'ndan oluşan bir uzman grubu da çalışmalara yardımcı olmuştur. Söz konusu raporda şu husular vurgulanmıştır:

- Türkiye'nin bir yükseköğretim politikası olmadığı ve üniversitelerin de kendi politikalarını ve araştırma önceliklerini belirlemediği,
- Yükseköğretim sisteminde yapılacak değişikliklerde politika yapıcılarının vakıf üniversitelerindeki deneyimlerden yararlanmaları gerektiği,
- Vakıf üniversitelerinde olduğu gibi, "mütevelli heyet" in tüm paydaşları temsil eden yapısı ile üniversitelerin yönetimini uygun şekilde yürüteceği, liyakat ve hesap

verebilirlik unsurlarının sağlanmasını garantileyeceği,

- Mevcut üniversite yapının disiplinlerarası eğitim ve araştırma çalışmalarına fırsat tanımadığı,
- Fakültelerin kendi içinde otonom yapılar olduğu ve merkezi yönetimin stratejik konularda fakülteler üzerinde etkili olamadığı,
- Rektör ve dekanların üniversite içinden seçilmeleri ile üniversite alt birimlerinin kuvvetli öz-yönetim alışkanlıkları, üniversitelerin stratejik konularda gerekli tepkiyi vermelerinin önünde engel oluşturduğu,
- Öğretim üyesi sayısının son yıllarda hızla artmakta olduğu ancak yürürlükteki mevzuatın üniversitelerin insan kaynakları politikası üretmelerine fırsat vermediği ve öğretim üyesi açığının halen ciddi bir sorun olduğu,
- Öğretim üyelerinin yaşam giderlerini karşılayabilmek için aşırı bir ders yükü altında kaldıkları ve bu durumun araştırma önünde bir engel oluşturduğu,
- Halen öğrencilerin sembolik miktarda katkı payı ödediği, ancak yükseköğretimin sosyal boyutu ve yarattığı bireysel kazanımlar göz önüne alındığında sistemin ücretli olması gerektiği,
- Ancak toplumda sosyal eşitliği sağlayabilmek için, çok iyi işleyen bir burs ve borçlandırma sisteminin olması gerektiği,
- Yurtkur'un bu konuda yeterli olamayacağı, ulusal düzeyde borçlandırma sisteminin kurulma-

sında vergi indirimleri gibi teşvikler sağlanması halinde özel sektörün de istekli olacağı.

Tüm bu raporlarda dile getirilen ortak görüş Türkiye'de yükseköğretimin özelleştirilmesidir. 25 Haziran 2010 tarihinde basındaki haberlerden öğreniyoruz ki, YÖK tarafından hazırlanan kanun tasarısı ile vakıf üniversitelerinde, Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek sayıda devlet burslusu öğrenci okutulabilecek. YÖK Başkanı'nın bir dergi muhabiri ile yaptığı söyleşide [15] bu görüşleri çok daha net bir şekilde dile getirdiğini görüyoruz. Muhabirin bu konudaki soruları ve aldığı cevaplar aşağıda verilmiştir:

- Türkiye'de özel üniversite yok, vakıf üniversitesi var. Özel üniversite açılmasına izin verecek misiniz?

• Bugünlerde bu konuyu da tartışıyoruz. Özel üniversite açılması gerektiğine inanıyoruz. Anayasa değişikliği gerekiyor, siyasi ortam uygun olursa böyle bir değişikliği Meclis'ten isteyebiliriz. Zaten vakıf üniversitelerimiz her ne kadar kâr amacı gütmeyen kurumlar gibi görünse de özel üniversite gibi çalışır hâle geldi.

- İstanbul'da üniversite şehri mi açacaksınız?

• Şehir değil de, üzerinde büyük binalar bulunan büyük bir alan düşünün... Her bir katı yurtdışındaki üniversitelere kiraya vereceğiz. Burası serbest bölge olacak, vergi olmayacak. Yurtdışındaki üniversiteler rahatlıkla buraya gelip fonksiyonlarını icra edecek. Dubai'de böyle yerler var.

Çizgiilik- Kamil Masaracı (Cumhuriyet-19.12.2010)

- ABD ve Avrupa'nın Harvard, Oxford gibi ünlü üniversiteleri de gelecek mi?

• Gelecek ve burada faaliyet gösterecekler. Bu bizim üniversitelerimizin kalitesini artıracak, renk getirecek. Öğrencilerimiz iyi bir eğitime sahip olacak. Ücretleri de mesela kendi ülkelerinde 18-20 bin dolarken burada düşmüş olacak. Öğrenciyi ABD'ye yollasak herhâlde iki misli para gider.

Yükseköğretim sistemimizin küreselleşme rüzgarı altında gidebileceği noktayı görmek için bir hususa daha değinmekte yarar var. Bilindiği gibi, 2007 yılında yayınlanan "Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi" raporunda yükseköğretim kuruluşlarının, eğitim ve araştırma işlevlerinin yanı sıra kamu hizmeti üretmeleri gerektiği ilk kez resmi olarak ifade edilmiştir. Üniversitelerin toplumun sorunlarıyla ilişkili olarak gerek duyulan farklı alanlarda kamu hizmeti üretmelerinin, içinde buldukları toplum karşısında anlam ve değerlerini korumalarına yararlı olacağı belirtilmiştir. Bu kuruluşların, hangi hizmetleri toplum ve piyasayla hangi tür ilişkiler içinde üreteceği, üretilen hizmetlerin kalitesinin iç denetiminin bulunması ve öğretim elemanlarının bu hizmetlerin üretilmesindeki performanslarının akademik kariyerleriyle açıkça ilişkilendirilmiş olması gerektiği vurgulanmıştır.

YÖK Başkanı aynı söyleşide, "üniversite ve hocaların bilimsel makale üretimi, atif sayıları, buluş, patent, üretkenlik gibi konulardaki performansından memnun musunuz" sorusuna şu cevabı vermiştir:

"Makale sayısını baz alırsanız performanstan memnunum. Burada geçen yıl 19. sıradan 18. sıraya yükseldik. Bu rakam ekonomik göstergelerle örtüşüyor. Ekonominiz ne kadar iyiyse bilimsel üretkenliğiniz de o kadar artıyor. Ama sadece makale sayısı performans ölçümü için yeterli değildir. Daha başka şeylere de bakmak lazım. Bence

patent meselesi daha önemli. Üniversiteler ne kadar patent alıyor, daha önemlisi alınan patentin ne kadarı teknolojiye dönüşüyor? Fikri alıp teknolojiye dönüştürmek de para isteyen bir iş. Bu konuda Türkiye'de çok az şirket var. Onun için biz buradaki hocaların buluşlarını belki başka ülkelere satmak durumundayız. Bu gerekçelerle üniversitelerde teknoloji transferi ofisleri kurmaya çalışıyoruz. Hocalarımızın teknolojiye dönüşecek çok güzel patentleri olabilir ama yetmez, dünyaya pazarlamamız gerekiyor."

Bu teknoloji transfer ofislerinin nasıl çalışacağı sorusuna cevabı ise şöyle: "Her üniversitede bir ofis olacak. Görevliler hocaları ziyaret edip hangisinde ne tip buluş veya teknolojiye dönüştürülebilecek fikir var arayacak. İyi bir şey bulduklarında ona kendileri patent alacak ve sonra o buluşu yurtdışına pazarlayacaklar. Şimdiden ABD'de bu işi yapmak için bize müracaat eden şirketler var."

Bir ülkede alınan patent sayısı ve ticarileştirilebilen patent sayıları o ülkenin teknoloji düzeyi ile doğrudan ilgilidir. Bilimsel araştırmaların sonuçlarından patent alınabilecek olması, araştırmaların ülkenin ihtiyaçlarına yönelik özellikte olması ülke yararına ve üniversitelerin bu işlevi yerine getirmeleri de "Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi" raporunda belirtildiği gibi bir kamu görevidir. Ama kendi insanımızın üreteceği teknolojiyi doğrudan dışarıya pazarlamayı düşünmek, hele bu transfer işini yapması için yabancı şirketleri Türkiye'ye çağırmak, bu tanımlanan "kamu görevi"nin gerçekleştirilmesine ne ölçüde hizmet eder iyi düşünmek gerek.

5. Sonuç

Öğretim elemanları arasında üniversitelerimizle ilgili reform tartışmalarında en ağırlıklı olarak vurgulanan unsur "yerinden yönetim" ve "akademik

özgürlük"tür. Bu konuda önerilen çözüm, üniversitede rektör, dekan gibi yöneticilerin doğrudan seçimle belirlenmesidir; çünkü, demokrasinin bir gereği olduğu ileri sürülerek, seçim sonuçlarının olduğu gibi uygulanacağı bir sistemin gelmesi istenmektedir.

Ne yazık ki; şu andaki "kısmi seçim" sisteminde bile üniversitelerimizde yaşananlar, ülkemizde siyasetin bulunduğu herhangi bir kurumdaki seçim süreçlerinde yaşanan çirkinliklerden hiç de farklı değildir. Üniversitelerimizin tüm sorunlarının çözümünü, her şeyin parmak hesabı ile belirlendiği bir "demokrasi" anlayışında aramak çok kolay ve o denli de yanlış bir yol olacaktır. Üniversitelerimizdeki sorun, yöneticilerin ne şekilde belirlendiğinden ziyade öğretim üyelerinin görüşlerini iletebileceği karar mekanizmalarının olmamasından ve var olanların da gereğince çalışmamasından kaynaklanmaktadır.

Ayrıca demokrasinin en önemli üç unsuru "yasama", "yürütme" ve "yargı" yetkilerinin üçü de aynı kişilerin eline bırakılmaktadır. Halen yürürlükte olan 2547 sayılı Yasa'da; üniversite senatosu ve üniversite yönetim kurulu, üyelerinin çoğunluğunu rektörün doğrudan atadığı veya önerisi üzerine YÖK tarafından atanan icraattan sorumlu kişiler oluşturmaktadır. Yeni tasarlarda öngörülen seçim sistemi ile yöneticilerin rektörden bağımsız olarak belirlenmesi düşünülmektedir. Ancak, bu kişilerin belirleniş şekli ne olursa olsun, yetkili organların oluşumu üniversitelerimizin en önemli yapısal sorunlardan birisidir. Senato, üniversitenin yasama organı, yönetim kurulu ise yürütme organıdır ve icraat yetkisini elinde tutanların çoğunlukta olduğu bu organlardan yönetim kurulu aynı zamanda üniversitenin "disiplin kurulu" olarak görev yapmakta, yani yargılamaya yetkisini de elinde bulundurmaktadır. Dolayısıyla bu kurulların gerçek anlamda bir iç denetim görevini yerine getirmesi söz konusu olmamaktadır ve YÖK başkanlığından

aşağıya doğru emir-komuta zinciri içinde çalışan bir yönetim modelinin hakimiyeti sorunun esas kaynağıdır. Bu konuda yasa tasarıları ve raporlar da ne yazık ki çözüm getirecek hususlar içermemektedir.

Diğer taraftan; üniversitelerimizde sorunun sadece kağıt üzerinde yazılı olan yasanın içerdiği yanlışlıklardan ibaret olduğunu düşünmek hatalı bir yaklaşım olacaktır. Üniversite sistemimizde kişiye büyük bir bağımlılık vardır ve ne yazık ki toplumsal olaylarda insan faktörünü aradan çıkarmak olası değildir. Yani kağıt üzerinde ne yazılı olursa olsun, o toplumun bireylerinin görgüsünün, bilgisinin ve kişiliğinin olumlu ve olumsuz yönlerinin etkisinden tamamen kurtulmak mümkün olamamaktadır.

Sonuç olarak; üniversite yasası tabii ki değiştirilmelidir; ama bu değişiklik, öğretim üyelerinin katılımı ile akılcı bir biçimde tepkisel ve duygusal davranışlardan uzak yapılmalıdır. Hiçbir sistemde olmadığı gibi bu konuda da "sihirli" çözümler yoktur; yani üniversitelerimizin bugün içinde buldukları sıkıntıların tamamını hemen ortadan kaldırmak mümkün değildir.

Diğer taraftan, yükseköğretimin yakın zamanda özelleştirilmesinin öngörüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Ülkemizdeki genç nüfus eğitim sektörünün tacirlerinin iştahını kabartmaktadır. Bu alanda faaliyet gösteren bazı uluslararası şirketler resmen gizli, ama gayri resmi olarak alenen ülkemize girmiş bulunmaktadır. Kanaatimce, yakın zamanda yükseköğretimle ilgili olası gelişmeler şunlar olabilir:

- Vakıf üniversitelerinin yanı sıra şirket üniversitelerinin de faaliyete geçmesi,
- Özel üniversiteler dahil yükseköğretimin her kademesindeki öğrencilere burs veya borç verilmesi,
- Öğrencileri borçlandırmak için özel finans kurumlarının yetkilendirilmesi ve vergi indirimi gibi teşvikler sağlanması,

- Devlet üniversitelerinin işletme hakkının vakıflara veya şirketlere devredilmesi,
- Üniversitelerde üretilen know-how ve teknolojinin doğrudan yurt dışına aktarılması.

Bu maddeleri artırmak mümkündür, ama bu kadarından bile genel tablo açıkça görülmektedir. Son birkaç yıl içinde sağlık sektöründe yapılanların benzeri şimdi eğitim sektörü için kurgulanmaktadır. Siyasi iktidarın yargı sistemi konusundaki rahatsızlıklarını çözümlenmiş olduğu da dikkate alınır sa yükseköğretimin bütününe istediği şekilde yapılandırılacak bir yasal düzenleme hazırlığı içinde olduğunu tahmin etmek güç değildir. Akademik toplum bir an önce bu "edilgen" konumundan kurtulmalı ve yükseköğretimle ilgili konularda siyasetin ve toplumun en az bir adım önünde olmanın yolunu bulmalıdır. Bu da ancak sistemin yeniden kurgulanması konusunda ulusal çıkarlarımızı gözeterek ve çağın gerçeklerini de dikkate alan bir yasal düzenleme önerisi hazırlamak ve toplumun her kesiminde tartışmaya açmakla olur.

Kaynaklar

1. Barblan, Andris; Gürüz, Kemal and Ergüder, Üstün (2008), "Higher Education in Turkey: Institutional Autonomy and Responsibility in a Modernising Society. Policy Recommendations in A Historical Perspective", Magna Charta Universitatum Observatory Publications.
2. Ç.Ü. Öğretim Elemanları Derneği (2000), "Yüksek Öğretim Kanun Taslağı".
3. Ergüder, Üstün; Şahin, Mehmet; Terzioğlu, Tosun; Vardar, Öktem (2009), "Neden Yeni Bir Yüksek Öğretim Vizyonu", İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ, Sabancı Üniversitesi Kampüsü (Avrupa Birliği Ankara Temsilciliği'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir).
4. Ergüder, Üstün; Sevük, Süha; Şahin, Mehmet; Terzioğlu, Tosun; Vardar, Öktem (2003), "Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler (The Restructuring of Higher Education: Basic

Principles)", TÜSİAD, Yayın no: TÜSİAD-T/2003-10-365. ISBN: 975-8458-65-5.

5. Gürüz, Kemal; Şuhubi, Erdoğan; Şengör, Celal; Türker, Kazım ve Yurtsever, Ersin (1994), "Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji", TÜSİAD.

6. Milli Eğitim Bakanlığı (2003), "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı".

7. Mutlu, Latif (2000), "Yüksek Öğretimin Finansmanı, Yasal Düzenleme İçin Öneriler", Ekim 2000, Yayın No. TÜSİAD-T/2000-10/287.

8. OECD (2006); "Education Policy Analysis: Focus on Higher Education – 2005-2006 Edition", ISBN-92-64-022708, www.oecd.org/bookshop/ .

9. OECD (2009), "Education at a Glance 2009, OECD INDICATORS", Printed in France, (96 2009 06 1 P) ISBN 978-92-64-02475-5 – No. 56911 2009.

10. Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği (2000), "Yüksek Öğretim Kanun Taslağı".

11. Visakorpi, Jarmo; Stankovic, Fuada; Pedrosa, Julio; Rozsnyai, Christina (2008); "Higher Education In Turkey: Trends, Challenges, Opportunities - Observations and Recommended Actions on the Higher Education System Based on Seventeen Institutional Evaluation Reports of Turkish Universities", European University Association; TÜSİAD Publication No: T-2008-10/473.

12. World Bank (2005), "Turkey—Education Sector Study", December 31, 2005; Human Development Sector Unit Europe and Central Asia Region, Document of the World Bank.

13. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (2001), "Yüksek Öğretim Kanun Taslağı".

14. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (2007), Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi, Ankara 2007.

15. Yusuf Ziya Özcan (2009), "En büyük hayalim YÖK'ü yok etmek (Tuncer Çetinkaya ile Yapılan Söyleşi)", Aksiyon Dergisi, Sayı 762, 13 Temmuz 2009. ◀